

Mythologia, Francfort, 1581 - II, 09 : De Plutone

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[17-18\] : De Plutone](#)

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre II

Ce document est une version augmentée de :

[Mythologia, Venise, 1567 - II, 09 : De Plutone](#)

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre II

[Mythologie, Paris, 1627 - II, 10 : De Pluton](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre II

[Mythologie, Lyon, 1612 - II, 09 : De Pluton](#) est une traduction de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Francfort, 1581 - II, 09 : De Plutone, 1581

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 01/12/2025 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/5913>

Présentation du document

Publication Francfort, André Wechel, 1581

Exemplaire Regensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Formatin-8

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 176-181

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Pluton](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

interpellasset, at id tamen Theseo concessit Neptunus. Quid hoc est nequitiae? Dij boni carissimis illa concedere, quae in omne tempus perniciofa futura sunt? nam phocas Neptunus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immisit, quibus in fugam verſis ille diſcerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine poſtea dicauit cum delubro, & antiqui operis ſimulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, vt ait Pauſanias in Corinthiacis: & apud Trazenios virgines ſibi ſuccifum capillum ante nuptias in eiufdem templo conſecrabant. voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari vt æquo animo eſſemus ſi quando ad noſtra vota Dij ſurdi viderentur, quoniam pernicioſa ſæpius expetit ab ignaris hominibus, & quæ maximo detrimento impetrantibus in poſterum ſint futura. Sapienter ideo dictum eſt ab illo poeta:

*Nil ergo optabunt homines ſi conſilium ſui,
Permites iſſis expendere numinibus quid
Conueniat nobis, rebusq; ſit ſcile noſtra.*

Quod autem hæc huius rei cauſa tantum ficta ſint, vel ex eo patet, quod omnium mortalium imprudentiſſimum & crude-
liſſimum finxerunt Neptunum. Quis enim vir bonus eſſe poterit, qui cauſam ignotam iudicari: aut qui pro vel cariffimo-
rum precibus viros bonos & iuſtos & temperantes trucidari, vel condemnari, quo pacto non ſceleratus & nefarius eſſe poterit? Non fuit igitur Deus ſapiens Neptunus, ſed neque bonus quidem, aut iuſtus, ſi tam iniqua filio Theſeo conceſſit: quæ de Deo dicenda omnino non ſunt. cum hæc ſolum inſtitutionis ergo ſint inuenta. Non defuerunt qui putarint imperium maris idcirco attributum fuiſſe Neptuno, quia prior ille claſſem inſtruxerit, cui Saturnus commiſit rerum maritimarum imperium, vnde datus eſt locus fabulæ. At de Neptuno ſatis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone. CAP. IX.

PLUTO quem inferorum Deum putarunt antiqui, natus eſt ex Opi & Saturno, vt dictum eſt, iſque vnâ cum Ioue militauit, & poſt varias victorias, rerumque geſtarum felices ſucceſſus cum Ioue & Neptuno iactis ſortibus terrarum mundi-
que totius (vt aiunt) imperium diuiſit: cui Hiſpaniarum, &
locorum

*Neptunus uiam
cruentis maris
et in pſa d'endiſſi-
mum*

locorum omnium ad occidentem solem obtigit imperium. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Plutonis & Amphiarai statuas quodam in loco fuisse apud Athenienses, ubi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama est hunc claves habuisse pro insigni, sicuti sceptrum Ioui, & Neptuno tridens tribuebatur, ut idem Pausanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonium idem affirmavit his verbis;

ταύτας, ἐς κατ' ἔχ' εἰ γαῖαν καὶ ἄν' αἰ ἀπάσιν.

Pluto qui terra claves & regna gubernat.

Plutonium præterea fuisse opulentiae Deum, & in Iberia apud Pyrenæos montes habitasse memoriz prodidit Strabo lib. 3. Geographiæ. Hunc defunctorum Deum esse crediderunt, quæ appellatur Iouem, siue Deum terrestrem, cui sacra faciebant pro defunctorum manibus, ut testatur Euripides in Phœnissis;

τίς γὰρ θανόντων τὸν ὡς τιθασκότα

τίμας ἀδύναται, χθονίαν θύοισιν εἶναι.

Cum iussa soluit mortuis viuum, decet

Deum simul terrestrem honore prosequi.

Quo vero tempore illi sacra hæc fierent, Februus vocabatur. Plutonium sinxerunt antiqui in curru veli attrorum equorum, ut testatur Ovidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

Exierat, curruq; attrorum inuictum equarum

Ambibat Sicula cantu fundamina terra.

Attribuerunt claves Plutoni, quia non datur reditus eius regi- am ingressis, cui Deo narcissus & adiantum & cyparissus in co- ronas erat dicata, sicuti narcissus Parcis. Aiunt hunc Deum a- liquando grauitè tulisse, quòd solus omnium Deorum cæli- bem & filius carètem vitam traduceret, cum tanti imperij De- us esset, neque ullam inueniret quæ sibi nuptui daretur: quippe cum & Iouis esset frater, & Deorum omnium opulentissimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obscuritatem re- gni maritum esse suum pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel (ut verius dicam) hoc animi furore agitatus attrorum equo- rum currum conscendit, & in Siciliam petuenit. Ibi fortè Pro- serpinam Cereris filiam inter ceteras virgines flotes colligen- tem visam adamauit: quippe cum omnes illas & forma & cor- poris elegantia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad flumina Chemanû depostauit; vnde ad sua regna, quæ sub terris

esse putantur, deportauit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantissimo complexus est. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumq; eius ibidem magnificentissimum, ut ait Strabo libro octauo. Neque procul distat à Pylo mons qui vocatus fuit Mentes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo circumuentam Proserpina in herbam hortensem sui nominis mutauit. Testatur idem Strabo libro nono ad ripas Coralii fluuii, ubi sacra fiebāt Pambœotia, constructam fuisse ob mysticam quandam causam Plutonis ac Palladis aram communem. Immolabantur tauri Plutoni, ut testatur Horatius libro secundo carminum:

*Non si tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Pluton a tauris*

Scriptum reliquit Strabo lib. tertiodecimo Plutonium os in Cybirensium regione apud Hierapolim in paruo quodam montis cliuo fuisse, in quod homo excipi poterat, idque fuisse mixte profunditatis, & admirabilis multo magis potentiae. Nam huic oppositum fuit vallum quadratum, ambitu dimidiū ferè iugeri, quod nebulosa crassaque caligine tegebatur: at propinquus aer erat innoxius. Quod si aliquod animal ingrederetur, continuo moriebatur, taurique eò adducti statim concidebant. fuit Pluto à Latinis Orcus appellatus, ut scripsit Cicero in actione sexta in Caium Verrem: Hic dolor erat tantus, ut Verres alter Orcus venisse Ennam, & non Proserpinam asportasse, sed ipsam abripuisse Cererem videretur. dictus est autem Pluto, quia diuitias largiatur, ut ait Lucianus in Timone, & Plato in Cratylo his verbis: ὁ δὲ πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου ὁρίσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς χάριτι ἀνίσταται ὁ πλούτος, ἢ πνευμάδι. Plutoni verò nomen ob diuitiarum largitionē, quia diuitia ē terra in lucem emittantur, dictum fuit quamuis Lucianus in dialogo postea de Luctu, Plutonem dictum putat, διὰ τὸ πλουτῆν τοὺς νεκροὺς, quia abundet mortui felicitas. Dicebatur ad hunc omnes animarū mortuorū descendere, quas ubi ille acceperat, inuitabilibus vinculis coercebat, iudicibusq; tradebat iudicandas, atq; omnib. promeritis vel poenas, vel præmia dispensabat. Neq; ulli cōcessum est præterquā admodum paucis ad superam regionem reuerſi, & id maximis de causis, ut fama est. Illius Dei regio turbidis finis

flumis & amplissimis fluuiis vel ipsis nominibus horrendis interlucitur. Desluit cum magno strepitu Cocytus, cum rapidissimis flammarum undis Phlegethon deuoluitur, ibidem cœno plena est profundissimo & graueolenti Acherusia palus. Quid de squallore cymbæ, portitorisque animarum, deq; tremenda illius voce tonitruui non dissimili dicam? Terret altissimis & stridulis latratibus vel longinquos nauigantes Cerberus tricephus horrent viperinis capillis Furie, formidabilis est iudicum iustissimorum seueritas, ita ut nemo sit tam sanctus aut integre vite, qui ad id iudicium accessurus non aliquantulum expauescat. Verum de his in sequenti libro pertractabimus.

¶ Nunc huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto siue elementum sit terre, siue diuitiarum Deus, utroque nomine filius est Saturni: nam primum omnium architectatus est cœlum Deus, ex quo natum tempus, in quo reliquum quod erat ædificiū expletum est. Si diuitiarum Deus rursus sit Pluto, nemini obscurum esse arbitror, ciuitates & regiones per diurnam pacem opibus & hominum frequentia repleti: quare Pax illius meritò dicitur fuisse nutrix. Rursus quod fuerit Saturni filius, & Iouis Iunonisque frater; quid aliud hoc est quam genus omne diuitiarum è tempore nasci, & cœli aerisque bonitate ac temperie procreari & adiuuari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigisse, quoniam apud occidentis nationes & in Hispania (ut diximus) regnauit, quæ fertilissima est propè omnium prouinciarum, & omnis generis frugum plenissima, præter loca illa, in quibus effodiebantur metalla, ut testatur Strabo libro tertio. Qui verò Plutonem elementum terre esse putarunt, non solum diuitiarum Regem, quæ omnes è terra oriuntur, esse crediderunt: sed etiam mortuorum omnium, quia omnia quæ nata sunt, in eandem principia soluantur, è quibus sunt orta: quod etiam expressit Cicero libro secundo de Natura Deorum his verbis: *Terræna autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata est: qui Dis, ut apud Græcos *Παῖδάρις* dicitur, quia & recidunt omnia in terras, & oriuntur è terris.* Et quoniam quod semel mortuum est, nunquam idem reuiuiscit, inde dictum est ab antiquis quod Pluto habet clauēs, à quo ita sedes inferorum clausæ sunt, ut exitus nemini pateat, sicuti testatur Pausanias in Eliacis. Hic idem Proserpinam Cereris filiam rapuit,

quia (ut ait Cicero in secundo de Natura Deorum) ea est quæ
 πέρσειφον Græcè nominatur, & quam frugum semen esse vo-
 lunt, absconditamque à matre quæri fingunt, ut ait Eusebius
 libro secundo Evangelicæ præparationis. Plutonem esse virtu-
 tem terræ, & aliquando terram ipsam, ita scripsit Orpheus in
 hymno in Plutonem;

πλὺτος δὲ τῶν γυνίλων σοφῶν ἡ γερπὸν ἰναυτῶν.

Nam facit ipse homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad se radices frugum inferius, quare
 dictus est Pluto sub terram rapuisse Proserpinam, quadrigis
 inuectam, cum per tot mensium tempus ad inferiora crescant
 frugum radices. sic autem quadrigarum nomina expressit
 Claudianus in l. lib. de raptu Proserpinæ;

Orphneum crudelemiscans, Aethonque sagitta

Ocyor, & Stygii crudelis gloria Nyctem

Armenti, Ditiæq; nota signatus Alastor.

Quæ cum finguntur, & alicubi fieri necesse sit, scripsit Orpheus
 in Attico solo non procul ab Eleusi id contigisse, ut Pluto sub
 terram sit ingressus, sicuti patet ex his versibus;

ἀγνοῦσιν ἀμητέραις δὲ πρὶ παῖδα

ἑνμφύσας Ἀλμῶνες ἀποπαῖδάων δ' ἰὰ πόντι

τετρύροις ἱππευσίν ὕπ' Ἀτρίδος ἥρατος ἄντροις,

δήμῳ λῶσιν, τόθι περ πύλαι εἰς Ἀΐδα.

Pluto tibi casta Cereris nam filia quondam

Cum legeret flores in prato, raptâ quadrigâ

Imposita est, & Cecropium portata sub antrum,

Huc ubi Eleusis adest, ubi nigri ianua Diti.

Enimvero non solum de rebus gestis quæ Diis inferis tribuun-
 tur, hæc intelligenda sunt, sed multo magis ad mores homi-
 num, vitæque institutionem pertinent. Nam quibus curis tor-
 quentur, quantisque molestiarum fluctibus agitantur diui-
 tum animi? cæcitas enim mentis prius occupet mortalium
 animos necesse est, quàm opes acquirantur; pro quibus diu
 laborandum est, cum brevissima futura sit, aut etiam nulla a-
 liquando partarum rerum fructio. Quastamen si quis breui
 comparate studeat, ad omnem probitatem & innocentiam
 conuincat oportet, omnemque impuritatem induat & crude-
 litatem, cum primum ingentium opum desiderio capitur. il-
 lud autem significatur per illorum equorum nomina, quibus
 rehebatur

vehebatur Pluto, cum sine sceleribus nemo potius breui discedere possit. quidam putant Plutonem esse dictum regem mortuorum, quia primus ille inuenerit sepulturas & exequias, cum prius cadauera sine ullo cultu passim ut contingebat sepelirentur, aut etiam inhumata feris relinquerentur. atque de Plutone satis, nunc de Pluto pertractemus.

De Pluto. CAP. X.

PLUTONEM sapientes antiqui vim ac naturam esse terrae crediderunt, quamuis illi diuitiarum etiam nonnulli tribuerint imperium. At Pluto nemo est quin omnibus suffragis distribuendarum diuitiarum munus concessum esse sciat: quem Cerere & Iasione natum commemorauit Hesiodus in Theogonia:

ἀμήτηρ μὲν πλῆτον ἔγένετο διὰ ἰάων

ἰασίῳ ἢ ἢ μὲν ἰασίῳ ἢ ἢ φιλότῃ.

Alma Ceres Plutum peperit coniuncta in amore

Iasio Heros Cretes in diuite regno.

Theocritus in tertia Aegloga significasse videtur dormientem Iasionem fuisse à Cerere adamatum, cum illum inter eos commemorauerit, qui dormientes à Deabus adamati fuerunt, ut est in his:

ζαλαῖοι δὲ μὲν ἰμὲν ὁ τὸν ἄνθρωπον ὕπνον ἰάων

ἔσθ' ὁ μὲν, ζαλῶ δὲ φίλα γυνὴ ἰασίοντα.

Epidymia velim scriptum posse profundo

Somno imitari, sum simul amulius Iasione.

Hunc Deum caecum esse tradiderunt, & cuiusmodi ab Aristophane in comœdia introducit, quod passus est à Ioue propter inuidiam: cum antea, dum acutissime videret, ad viros bonos tantum accederet, multi que flagitiosi homines rerum necessariatum inopia perirent, ut ex his carminibus indicatur,

ὁ τὸν κατὰ τὸν ἰδὲ αὖτις ἀνθρώποις φθονῶν.

ὅτι γὰρ ὡς μετὰ κίον ἢ πέλας ὅτι

ὡς τὸν δὲ καὶ καὶ σοφὸν καὶ καὶ καὶ καὶ

μὲν καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ

ἢ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ

ἢ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ

Hu Iupiter me affecit inuidens viri.

Puer minatus ipse quod sum, me fore

Solis boni, soli viri prudentibus